ทิศทางและโอกาสหลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย

แอมรี อาแซ[1] *และฮุสซาม จาปากียา*[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องทิศทางและโอกาสหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาโอกาสข้อท้าทายภายหลังจากการรื้อฟื้นและฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย และศึกษามุมมองของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการไทยมุสลิมและนักศึกษาต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดิอาระเบีย ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth interview) ครอบคลุมทั้งบทความ หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบกัน โดยใช้ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests Theory) มาอธิบายผ่านกรอบการวิเคราะห์ (PEST Analysist) การกลับมาสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตเป็นขั้นปกตินำมาซึ่งโอกาสในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกันเพื่อบรรลุยุทธศาสตร์ชาติของตน ไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ซาอุดิอาระเบีย 2030 (Vision 2030) และ Bio - Circular - Green (BCG) Economy ของไทย ผู้วิจัยค้นพบว่าการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย นำมาซึ่งโอกาสในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกันโดยเฉพาะประเด็นทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมตลอดจนนวัตกรรมเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังค้นพบว่า การพื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียมีข้อท้าทายสำคัญหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านสังคม เพราะความผิดพลาดในอดีตทำให้ชาวซาอุดิอาระเบียจดจำและความกังวลของชาวซาอุดิอาระเบียต่อการเปลี่ยนแปลงที่ขัดกับขนบธรรมเนียมเดิม ดังนั้นการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตในคราวนี้ทั้งสองประเทศจำเป็นที่จะต้องศึกษาระหว่างกันเพื่อทำความเข้าใจใหม่

คำสำคัญ: การรื้อฟื้นความสัมพันธ์, การต่างประเทศไทย, โอกาส, ความท้าทาย, วิสัยทัศน์ 2030

Received: 04 April 2024 Revised: 12 June 2024 Accepted: 14 June 2024

[1] นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เลขที่ 181/151 หมู่ 6 ถ.เจริญประดิษฐ์ ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000, อีเมล : theris199@gmail.com

[2] นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เลขที่ 181/151 หมู่ 6 ถ.เจริญประดิษฐ์ ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000, อีเมล : hussamjapakeeya@gmail.com

Future Trends and Opportunity after the Restoration of Diplomatic Relations between Thailand and Saudi Arabia

Amree Asae[3] , and Hussam Japakeeya[4]

Abstract

The research on the future trends and opportunities after the restoration of diplomatic relations between Thailand and Saudi Arabia aims to study the opportunities and challenges post-restoration and revitalization of diplomatic relations between Thailand and Saudi Arabia. It also seeks to examine the perspectives of experts, Thai Muslim scholars, and students on the restoration of Thai-Saudi relations. This research is qualitative, utilizing in-depth interviews covering articles, books, and related research. It employs the National Interests Theory to explain, through the PEST Analysis framework, the return to diplomatic relations, which brings opportunities for cooperation and mutual development to achieve national strategies, such as Saudi Arabia's Vision 2030 and Thailand's Bio-Circular-Green Economy. The researchers found that the restoration of diplomatic relations between Thailand and Saudi Arabia brings opportunities for cooperation and mutual development, especially in political, security, economic, social, and technological innovation aspects. However, the researchers also found significant challenges in the restoration of diplomatic relations between Thailand and Saudi Arabia, particularly in the social aspect, as past mistakes have led Saudi nationals to remember and worry about changes that contradict traditional customs. Therefore, it is necessary for both countries to study each other to gain new understanding in this current restoration of diplomatic relations.

Keywords: Diplomatic restoration, Thailand Foreign affairs, Opportunity, Challenges, Vision 2030

Received: 04 April 2024 Revised: 12 June 2024 Accepted: 14 June 2024

[3]Student, Department of International relations, Faculty of Political Science, Prince of Songkhla University Pattani Campus, 181/151 M.6 Charoen Pradit Road, Rusamilae Subdistrict Mueang District, Pattani Province 94000, Email: theris199@gmail.com

[4]Student, Department of International relations, Faculty of Political Science, Prince of Songkhla University Pattani Campus, 181/151 M.6 Charoen Pradit Road, Rusamilae Subdistrict Mueang District, Pattani Province 94000, Email: hussamjapakeeya@gmail.com

บทนำ[5]

ความสัมพันธ์ทางการทูตนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการกำหนดความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นหากคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก โดยการเข้าไปทำข้อตกลงหรือความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม พัฒนาการ ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียนั้นมีความสัมพันธ์อันยาวนานและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกันและมีความสัมพันธ์กันอย่างจริงใจระหว่างรัฐ แม้กระทั้งก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2509 ความสัมพันธ์ระหว่าง สองประเทศมีความเข้มแข็งมากขึ้นจากการเยือนซาอุดิอาระเบียในเดือนมกราคม พ.ศ. 2527 โดย คณะผู้แทนไทยนำโดย ประภาส ลิมปพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศไทย หน่วยงานรัฐ ตลอดจนภาคเอกชน รัฐไทยและซาอุดิอาระเบียมีมุมมองที่คล้ายคลึงกันในประเด็นสำคัญระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่มีความสำคัญต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ทั้งสองประเทศทำงานอย่างใกล้ชิดและสนับสนุนจุดยืนของกันและกันในสหประชาชาติและในเวทีระหว่างประเทศอื่น ๆ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงริยาด, 2562)

ความร้าวฉานของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย หากมองย้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้นของความร้าวฉานระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบียสามารถแยกและเรียงลำดับของเหตุการณ์ คือ การที่เจ้าหน้าที่ทูตซาอุดิอาระเบียถูกลอบสังหารกลางเมืองกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2532 โดยตำรวจไทยไม่สามารถที่จะสืบสวนจับคนร้ายมาดำเนินคดีได้ ต่อมาการอุ้มหาย นายมูฮัมหมัด อัลรูไวลี่ นักธุรกิจชาวซาอุดิอาระเบียและเป็นสมาชิกราชวงศ์ของตระกูลอัล-สะอูด ได้หายตัวไปอย่างลึกลับ ในส่วนสุดท้าย การโจรกรรมเพชร “บลูไดมอนด์” โดยคนงานไทย ซึ่งทำงานในวังเจ้าชายซาอุดิอาระเบีย ด้วยเหตุนี้ทำให้ทางการซาอุดิอาระเบียไม่พอใจอย่างยิ่ง จนถึงขั้นลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูต ออกข้อจำกัดเกี่ยวกับแรงงานไทย ห้ามประชาชนของซาอุดิอาระเบียเดินทางมาประเทศไทยและลดระดับความร่วมมือระดับสูงในทุกด้านลงมาอยู่ระดับต่ำสุด

การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียถือได้ว่าเป็นความสำเร็จทางการทูตของทั้งสองประเทศ อันเนื่องมาจากประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียมีความร้าวฉาน และขาดความสัมพันธ์ทางการทูตมากว่าสามทศวรรษ ด้วยเหตุการณ์การโจรกรรมเพชรที่มีมูลค่ามหาศาล และการหายตัวไปของนักการทูตซาอุดิอาระเบียที่ทางรัฐบาลไทยไม่สามารถหาคนร้ายตัวจริงมาดำเนินคดี ตามกฎหมายได้ นับแต่นั้นมาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบียถดถอยและขาด การร่วมมือกันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ขาดความสัมพันธ์ทางการทูต รัฐบาลไทยหลายต่อหลายยุคสมัยให้ความ

[5]วิจัยชิ้นนี้เป็นผลการวิจัยจากรายวิชาการวิจัยเกี่ยวกับสังคมชายแดนและกิจการระหว่างประเทศ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีที่ปรึกษาในรายวิชาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยาสมิน ซัตตาร์

สำคัญและมีความพยายามที่จะสานความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ในทุก ๆ ด้าน เพราะเล็งเห็นว่าในช่วงอดีตจนถึงปัจจุบันประเทศซาอุดิอาระเบียเป็นประเทศที่เป็นพันธมิตรสำคัญมีแรงงานไทยไปทำงานในซาอุดิอาระเบียจำนวนมาก และเป็นแหล่งที่ส่งรายได้กลับมายังประเทศไทยอย่างจำนวนมหาศาลมาก (สถาบันเอเชียศึกษา, 2565)

บทความนี้มีเป้าประสงค์ที่จะศึกษาทิศทางและโอกาสของทั้งสองประเทศภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียในด้านต่าง ๆ โดยใช้แนวคิด ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) มองผ่านกรอบการวิเคราะห์ PEST Analysis ในมิติทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และนวัตกรรมเทคโนโลยี นอกจากนี้เพื่อที่จะศึกษามุมมองของนักวิชาการไทยและนักศึกษาต่อการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตว่า อะไรเป็นกุญแจสำคัญที่เป็นผลทำให้เกิดการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย และมีความเห็นอย่างไรกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อท้าทายและโอกาสหลังจากการรื้อฟื้นและฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย

2.เพื่อศึกษามุมมองของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และนักศึกษาไทยต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์ไทย-ซาอุดิอาระเบีย

การทบทวนวรรณกรรม

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดิอาระเบีย

ความสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบียมีมาอย่างยาวนานอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์อันอบอุ่นและจริงใจ แม้กระทั่งก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2500 กับตัวแทนผู้มีถิ่นที่อยู่ในเมืองหลวงของตน ในปี พ.ศ. 2509 สถานภาพความสัมพันธ์ของพวกเขาได้เลื่อนระดับเป็นเอกอัครราชทูต เอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทยคนแรกคือ H.E. Abdulrahman Al-Omran ขณะที่ คุณประสงค์ สุวรรณประเทศ เป็นเอกอัครราชทูตไทยคนแรกที่ได้รับการรับรองจากซาอุดีอาระเบีย ความสัมพันธ์ระหว่างสองราชอาณาจักรมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นจากการเยือนซาอุดิอาระเบียในเดือน มกราคม พ.ศ. 2527 โดยคณะผู้แทนไทยนำโดย ประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง การต่างประเทศไทย และเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนผู้แทนรัฐสภาไทยและภาคเอกชน ไทยและซาอุดิอาระเบียมีมุมมองที่คล้ายคลึงกัน ในประเด็นสำคัญระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ทั้งสองประเทศทำงานอย่างใกล้ชิดและสนับสนุนจุดยืนของกันและกันในสหประชาชาติและในเวทีระหว่างประเทศอื่น ๆ (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงริยาด, 2562)

ปัจจัยที่นำไปสู่การรื้อฟื้นความสัมพันธ์

จากสถานการณ์เกิดขึ้นที่สะเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและซาอุดิอาระเบีย ไม่ว่าจะเป็นการโจรกรรมเพชร และการอุ้มฆ่า อัลรูไวรี่ นักธุรกิจเชื้อสายราชวงศ์ ที่ทางไทยไม่สามารถหาคนผิดมาตัดสินคดีความได้จนสิ้นอายุความในปี พ.ศ. 2557 ทำให้ต่างฝ่ายมองไม่เห็นอนาคตของการฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบีย แต่เมื่อปลายปีเดียวกันนั้น เรากลับเห็นรัฐมนตรีต่างประเทศซาอุดิอาระเบียเดินทางมาไทยเพื่อเข้าร่วมประชุมสุดยอดกรอบความร่วมมือเอเชีย (ACD) ครั้งที่ 2 พร้อมทั้งได้หารือกับนายกรัฐมนตรีของไทยถึงแนวทางฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ว่ากันว่าก่อนที่จะมีการหารือกันดังกล่าว ได้มีความพยายามจากบางฝ่ายช่วยประสานผลักดันให้เกิดการพูดคุย ไม่ว่า จะเป็นนักธุรกิจชาวซาอุดิอาระเบียเองที่เล็งเห็นผลประโยชน์จากการฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับซาอุดิอาระเบีย หรือนักการทูตฝ่ายไทยเองที่ขอความร่วมมือจากมิตรประเทศที่มีสัมพันธ์แนบแน่น กับไทยมานานอย่างบาห์เรนให้ช่วยเป็นสื่อกลางเชื่อมต่อความสัมพันธ์กับซาอุดิอาระเบีย (สถาบันเอเชียศึกษา, 2565)

ช่วงกลางปี 2558 มีความเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งสำคัญในซาอุดิอาระเบีย คือ การปรับคณะรัฐมนตรีและการจัดลำดับการสืบสันติวงศ์ใหม่ของราชวงศ์ซาอุดิอาระเบีย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในครั้งนั้นคือการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไปสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่รัฐบาลของซาอุดิอาระเบียมักจะมีแต่ผู้อาวุโสระดับสูง นอกจากจะแต่งตั้งคนรุ่นใหม่อย่าง เจ้าชายมูฮัมมัด บิน ซัลมาน อัลซาอุด พระราชโอรสของกษัตริย์ เป็นรองมกุฎราชกุมารแล้ว ยังได้มีการแต่งตั้งคนนอกที่ไม่ใช่เชื้อพระวงศ์ แต่เป็นคนมีความสามารถอย่างนายอาดิล อัล-จูเบอีร์ เอกอัครราชทูตซาอุดิอาระเบียประจำกรุงวอชิงตันของสหรัฐ มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศแทนเจ้าชายซาอุด อัล-ฟัยซ็อล ที่ดำรงตำแหน่งนี้มายาวนานกว่า 40 ปี การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ้านเมืองจากคนรุ่นเก่ามาสู่คนรุ่นใหม่ย่อมทำให้วิสัยทัศน์ในการมองอนาคตของประเทศเปลี่ยนไป ผู้นำรุ่นใหม่เหล่านี้อาจไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักกับกรณีต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบีย แต่พวกเขาตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ซาอุดิอาระเบียจะได้รับหากฟื้นความสัมพันธ์กับไทยมากกว่า

ปัญหาทางเศรษฐกิจของซาอุดิอาระเบียในช่วงที่ผ่านมาอันเกิดจากราคาน้ำมันที่ลดต่ำลงอย่างต่อเนื่องก็อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งราคาน้ำมันที่ลดต่ำลงทำให้ซาอุดิอาระเบีย ซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของโลกประกาศขาดดุลงบประมาณมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ถึง 98,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จนเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องคิดโครงการวิสัยทัศน์ 2030 (Saudi Vision 2030) ขึ้นมาเพื่อลดการพึ่งพารายได้จากการขายน้ำมันอย่างเดียว ขณะเดียวกันก็จะเปิดช่วงทางการหารายได้ทางเศรษฐกิจที่หลากหลายมากขึ้น

นโยบายนี้ย่อมต้องบีบให้ซาอุดิอาระเบียเปิดประเทศมากขึ้น และแสวงหาโอกาสในการลงทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพ แต่หากจะหันไปร่วมมือกับกลุ่มประเทศในตะวัน-ออกกลางด้วยกันก็คงช่วยอะไรไม่ได้มากนัก เพราะแต่ละประเทศก็ล้วนมีปัญหาของตนเอง หลายประเทศต้องเผชิญภัยสงคราม บางประเทศเกิดภาวะรัฐล้มเหลว และมีอีกหลายประเทศที่เป็นประเทศยากจน ขณะเดียวกันเมื่อมองไปยังกลุ่มประเทศยุโรปและสหรัฐ ฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรเก่าก็เกิดปัญหาขึ้นมากมาย โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการ

ก่อการร้ายที่ระยะหลังสหรัฐ ฯ ที่ถือเป็นพันธมิตรที่แนบแน่นที่สุดของซาอุดิอาระเบีย กลับออกกฎหมายเล่นงานซาอุดิอาระเบียในกรณีการก่อการร้าย 9/11 ในสภาพอย่างนี้ซาอุดิอาระเบียไม่มีทางเลือกมากนัก นอกจากจะต้องสร้างพันธมิตรใหม่และผูกมิตรกับประเทศต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่หวังพึ่งสหรัฐ ฯ ประเทศเดียวเหมือนในอดีต ประเทศไทยก็อาจเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่ซาอุดิอาระเบียมองว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพที่จะสามารถร่วมมือกัน (สถาบันเอเชียศึกษา, 2565)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

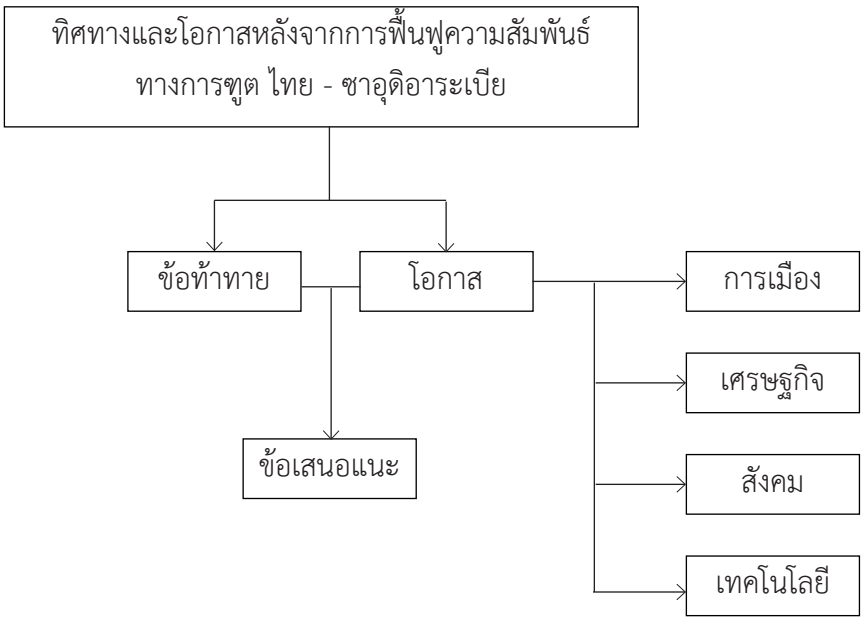
งานเขียนของ อาทิตย์ ทองอินทร์ (2562) ยังได้ศึกษาการต่างประเทศของซาอุดิอาระเบีย ในรัชสมัยของกษัตริย์ ซัลมาน อิบนุ อับดุล อะซีส: มุมมองระดับภูมิภาค ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของนโยบายและการดำเนินการต่างประเทศสำหรับซาอุดีอาระเบีย การเปลี่ยนผ่านรัชสมัยมาสู่ยุคของกษัตริย์ ซัลมาน อิบนุ อับดุล อะซีส ในปี พ.ศ. 2558 เป็นรอยต่อของความเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการแต่งตั้งพระราชโอรส คือ มูฮัมหมัด อิบนุ ซัลมาน หรือสื่อหลายสำนักนิยมเรียกว่า MBS ย่อมาจาก Mohammed Bin Salman ขึ้นเป็นมงกุฎราชกุมารแทนเจ้าชายนาเยฟ อัล-ซาอูด ในปี พ.ศ. 2560 ในบทความวิจัยชิ้นนี้ได้พิจารณาตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในการต่างประเทศของซาอุดีอาระเบียหลังจากการเปลี่ยนผ่านรัชสมัย โดยแบบแผนของพฤติกรรมที่ซาอุดีอาระเบียกระทำการ เช่น ความร่วมมือ การแข่งขัน ฯลฯ โดยเปรียบเทียบเกี่ยวกับช่วงก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงรัชสมัย

งานเขียนของ อริสรา อัครพิสิฐ (2565) ได้ศึกษา วิสัยทัศน์ซาอุดิอาระเบีย 2030 โอกาสและความท้าทายของตลาดแรงงานไทย เป็นการศึกษาในมิติของเศรษฐกิจการลงทุน และตลาดแรงงาน ภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกันระหว่างทั้งสองประเทศ และหนึ่งในนั้นคือ ข้อตกลงความร่วมมือด้านแรงงาน โอกาสในการเข้าไปทำงานของแรงงานสตรีในภาคของการบริการ จากการศึกษาค้นพบว่า วิสัยทัศน์ซาอุดิอาระเบีย 2030 เป็นโอกาสอันดีของประเทศไทยที่จะตอบโจทย์แก่ประเทศซาอุดิอาระเบียในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ การกลับมาสร้างความสัมพันธ์ทางด้านแรงงานนับเป็นโอกาสอันสดใสของแรงงานไทยในการเข้าไปทำงานในซาอุดิอาระเบีย ในขณะเดียวกันยังค้นพบข้อท้าทายของแรงงานไทยไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาและทักษะภาษา และความยากลำบากในการปรับตัวการใช้ชีวิตและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้เขียนได้นำทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests Theory) มาอธิบายโดยการมองผ่านกรอบวิเคราะห์ (PEST Analysis) ครอบคลุมทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี เป็นการมองทิศทางและโอกาสของความสัมพันธ์ทางการทูตของไทยและซาอุดิอาระเบีย ภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศจะเป็นไปในทางใด

ภาพที่ 1 *กรอบแนวคิดของการศึกษา*

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านรูปแบบข้อมูลทุติยภูมิ (Primary Data) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) นักวิชาการไทยหรือผู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย – ซาอุดิอาระเบีย เช่น ศูนย์มุสลิม สถาบันเอเชียศึกษา อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ประจำคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ฯลฯ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและเกี่ยวกับกระแสของโลกตะวันออกกลาง ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องทิศทางและโอกาสหลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูต ไทย – ซาอุดิอาระเบีย อีกทั้งยังมีการเก็บข้อมูลผ่านงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสำรวจความคิดผ่านบทความ บนเว็บไซต์ ข่าวสารที่อัพเดตความเคลื่อนไหวของโลกตะวันออกกลาง โดยเฉพาะซาอุดิอาระเบีย เช่น Al-Jazeera กรณีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางออนไลน์โดยผ่านแอปพลิเคชัน Zoom , Microsoft Teams และสัมภาษณ์นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์สด (Face to face) การสัมภาษณ์จะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Open Question)

วิธีการเก็บข้อมูลและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยจะประสานกับผู้รับสัมภาษณ์ก่อน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้รับสัมภาษณ์ ให้ทราบถึงความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย หลังจากนั้นก็จะส่งแบบสัมภาษณ์ไปทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เพื่อให้ผู้รับสัมภาษณ์ได้มีเวลาคิดใครครวญก่อนจะตอบแบบสัมภาษณ์ การได้มาซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพของทิศทางและโอกาสในความสัมพันธ์ไทย – ซาอุดิอาระเบีย ผู้วิจัยจะมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญหรือ

นักวิชาการไทย และ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 8 ท่าน โดยดำเนินกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการไทยที่มีความรู้ทางด้าน การทูต การเมืองตะวันออกกลาง และนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการไทยที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการเมืองตะวันออกกลางในเรื่องความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดิอาระเบีย ประกอบไปด้วยบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการไทยที่มีความรู้เรื่องสถานการณ์ความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดิอาระเบียตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน การเมืองตะวันออกกลาง และด้านการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย จำนวน 4 ท่าน และนักศึกษามูวัลลัด (นักศึกษาที่เกิดและเติบโตในประเทศซาอุดิอาระเบียและกลับมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น 8 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาศึกษากำหนดระเบียบ วิธีการ กระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วยวิธีการข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการหาข้อมูลต่าง ๆ จากการหาข้อมูลในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งทำให้การหาข้อมูลรวดเร็วและสะดวกข้อมูลมีความหลากหลาย บทความต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานองค์ความรู้โดยบูรณาการทางวิชาการในเรื่องเกี่ยวกับทิศทางและโอกาสหลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตไทยกับซาอุดิอาระเบีย โดยมีเนื้อหาขั้นตอนประกอบการใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการ

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงและเปิดโอกาสให้ผู้รับสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นหรือจะแตกต่างกันไปตามบทบาทและหน้าที่ของผู้รับสัมภาษณ์แต่ละคน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปข้อท้าทายและโอกาสภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการไทยมุสลิมและนักศึกษาต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียดังนี้

มุมมองและความเห็นของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และนักศึกษาไทยต่อการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย

จากการศึกษาค้นพบว่า นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาไทยมีความเห็นในทางเดียวกันกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียนี้ว่า เป็นโอกาสแก่ทั้งสองประเทศที่จะส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ ไทยสามารถเสริมสร้างการพัฒนาประเทศของซาอุดิอาระเบียโดยการลงทุน เพราะซาอุดิอาระเบียต้องการแหล่งเงินทุนอย่างมหาศาลเพื่อที่ต้องการขับเคลื่อน

วิสัยทัศน์ 2030 โดยไม่ได้พึ่งพารายได้จากน้ำมันอย่างเดียว ในทางกลับกันซาอุดิอาระเบียสามารถส่งเสริมการเศรษฐกิจของไทยอีกด้วย เพราะประเทศซาอุดิอาระเบียมีเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคตะวันออกกลาง และมีบทบาทสำคัญในองค์การกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน (Organization of the Petroleum Exporting Countries) OPEC ในการรักษาเสถียรภาพราคาน้ำมันและระดับอุปทานน้ำมันในตลาดโลก นอกจากประเด็นทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ประเด็นทางสังคม คือ ประเทศซาอุดิอาระเบียเป็นประเทศผู้นำแห่งโลกมุสลิมด้วย ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อประชากรไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทำให้การเดินทางแสวงบุญสะดวกมากขึ้น อันเนื่องมาจากซาอุดิอาระเบียได้ปลดไทยออกจากประเทศปฏิเสธการเข้าประเทศหรือ การตรวจลงตรา (Blacklist Country) และทำให้สามารถยื่นขอตรวจลงตราได้ด้วยตนเอง

โอกาส

โอกาสทางด้านการเมือง ภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยและซาอุดิอาระเบียพบว่า “โอกาสภายใต้กรอบของการเมืองของทั้งสองประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการทูตที่เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุดในตอนนี้คือ การยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศ การแต่งตั้งเอกอัครราชทูตระหว่างกัน” ซึ่งไม่ได้เป็นผลลัพธ์เชิงนามนามธรรมเท่านั้นแต่เป็นผลลัพธ์เชิงรูปธรรมอย่างชัดเจน เมื่อความสัมพันธ์กลับมาสู่สภาวะระดับปกติ สามารถดำเนินการต่าง ๆ ในด้านความร่วมมือได้อย่างชัดเจน อีกทั้ง ทั้งสองประเทศได้มีการทำข้อตกลงร่วมกัน โดยเฉพาะ การยกระดับความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดิอาระเบีย โดยได้ร่างแผนการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ ในระดับทวิภาคี ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาราจักรซาอุดิอาระเบีย ในรอบปี พ.ศ. 2567 ร่างบันทึกความเข้าใจการจัดตั้งสภาความร่วมมือซาอุดิอาระเบียกับไทย และการร่างบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือการลงทุนโดยตรงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย ซึ่งทั้ง 3 ฉบับ ได้มีการ ลงนาม เมื่อครั้นมูฮัมหมัด บิน ซัลมาน เดินทางมาเยือนและเป็นแขกของรัฐบาลไทยในการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) APEC (ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล, 2566)

โอกาสทางด้านเศรษฐกิจ ซาอุดิอาระเบียเป็นประเทศที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross domestic product) GDP ของประชากรเยอะสุดในตะวันออกกลาง ซึ่งในปัจจุบันมีการลงทุนในเมกะ- โปรเจกต์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสให้เอกชนไทยในด้าน การท่องเที่ยว การบริการ การก่อสร้างและการส่งออกสินค้าฮาลาล

ด้านการท่องเที่ยว ภายหลังจากความสัมพันธ์กลับมาสู่สภาวะระดับปกติทำให้ซาอุดิอาระเบียได้มีการถอดถอนไทยออกจากการปฏิเสธเข้าประเทศ (Blacklist) ทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศเดินทางมาหาสู่ระหว่างกันได้เมื่อความสัมพันธ์เป็นปกติแล้ว สิ่งที่เห็นได้ชัดคือการเปิดสายการบินของซาอุดิอาระเบีย Star Air Saudia เริ่มกลับมาบินที่ไทยแล้วเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 เช่นเดียวกันของสองสายการบินไทยจากกรุงเทพมหานครเข้าเจดดาห์ ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งจุดนี้ทำให้ผู้คนจากประเทศซาอุดิอาระเบียมาท่องเที่ยวในประเทศไทยราว 1.8 แสนคนในปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางมาพักผ่อนท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวเชิง

การแพทย์ (Medical Tourism) ทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าในด้านการท่องเที่ยวของไทยอย่างมหาศาล (TAT Intelligence center, 2566)

ด้านการลงทุน เมื่อความสัมพันธ์ทางการทูตของซาอุดิอาระเบียกับไทยกลับสู่สภาวะปกติ เป็นโอกาสสำหรับภาครัฐหรือแม้แต่ภาคเอกชนที่จะเดินทางไปซาอุดิอาระเบียในการหาคู่ค้าและการเจรจาทำข้อตกลงต่าง ๆ ซึ่งทั้งสองประเทศมีความเห็นเป็นพ้องเดียวกันอยู่แล้วในการที่จะหาหุ้นส่วนและร่วมมือกัน โดยในปี พ.ศ. 2566 ซาอุดิอาระเบียได้เข้ามาลงทุนโดยตรงในไทย (Foreign direct investment) FDI 12.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (tradereport, 2566)

ด้านแรงงาน ภายหลังการรื้อฟื้นความสัมพันธ์เป็นโอกาสของแรงงานไทยที่มีศักยภาพสูง (High Skill Labor) และแรงงานกึ่งฝีมือที่จะเข้าไปเติมเต็มในส่วนของภาคบริการ การก่อสร้างและการอำนวยความสะดวก (Domestic Worker) ตามความต้องการบูรณะประเทศผ่านวิสัยทัศน์ 2030 ของประเทศซาอุดิอาระเบีย

ด้านการค้า เนื่องจากว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวและยางพาราในระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากยังมีสินค้าที่ซาอุดิอาระเบียต้องการนั่นก็คือ สินค้าฮาลาลของไทย เช่น ไก่และเนื้อสัตว์แช่แข็งต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งซาอุดิอาระเบียประเทศที่สามารถรับสินค้าฮาลาลของไทยเป็นจำนวนมาก เพราะต้องการความมั่นคงทางอาหาร (ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล, 2566)

ต่อมาโอกาสทางด้านสังคม วิสัยทัศน์ 2030 ของซาอุดิอาระเบียให้ความสำคัญในสามด้าน หนึ่งในนั้นคือด้านสังคม การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการศึกษาที่เป็นโอกาสอย่างมาก โดยในที่นี้ซาอุดิอาระเบียจะไม่ได้มีการเปิดโอกาสสำหรับการศึกษาเพียงแค่ในเรื่องของวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่จะรวมไปถึงวิชาสามัญ ซึ่งเป็นโอกาสของประเทศไทยที่เป็นหมายของประเทศซาอุดิอาระเบียในการมาศึกษาของคนซาอุดิอาระเบียในด้านเกษตรกรรม วิศวกรรม และด้านการแพทย์ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะเป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสามจังหวัดชายแดนใต้ เมื่อมีเงินลงทุนที่จะเข้ามาในสามจังหวัดชายแดนใต้มากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พัฒนาการศึกษา รวมถึงความเป็นอยู่ของคนในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ในเมื่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้น ในเรื่องของความขัดแย้งก็อาจจะน้อยลงตามไปด้วยเช่นกัน (ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล, 2566)

ท้ายสุดคือโอกาสทางด้านเทคโนโลยี ภายหลังจากฟื้นฟูความสัมพันธ์กันทั้งสองประเทศเห็นว่าสามารถร่วมมือและสร้างผลประโยชน์ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสนับสนุนงบประมาณในเรื่องการลงทุน การศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงในเรื่องของพลังงานที่จำเป็นต้องใช้ในอนาคต เช่น พลังงานทดแทนและพลังงานสะอาดตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติของทั้งสองประเทศ ไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ 2030 ของซาอุดิอาระเบีย หรือ Bio-Circular-Green Economy ของไทยด้วย

ข้อท้าทาย

ข้อท้าทายทางด้านการเมือง ภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียพบว่า “ข้อท้าทายทางการเมืองเป็นผลที่เกิดจากแรงกดดันภายนอกและแรงดดันภายใน”

แรงกดดันภายนอกมาจากสถานการณ์การเมืองการเมืองโลกและการเมืองในภูมิภาค การเมืองโลกคือการปรับเปลี่ยนดุลอำนาจการเมืองโลก เมื่อโลกเข้าสู่ยุคหลายขั้วอำนาจอย่างในปัจจุบันที่ปรากฏว่าจีนก็มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัสเซีย จากเดิมมีสหรัฐมีฐานะเป็นเจ้าโลกกลายมาเป็นหนึ่งในมหาอำนาจที่อยู่หลายมหาอำนาจ ซาอุดิอาระเบียต้องปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา จากที่ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ร่วมกัน แต่สถานะดุลอำนาจโลกที่เปลี่ยนไปทำให้ซาอุดิอาระเบียต้องปรับตัวตาม ช่วงหลังมานี้จะเห็นได้ว่าซาอุดิอาระเบียปรับความสัมพันธ์กับทางจีนและรัสเซียมากขึ้น

แรงกดดันภายใน คือนโยบายที่แข็งกร้าวของมูฮัมหมัด บิน ซัลมาน ไม่ว่าจะเป็นการทำสงครามกับเยเมน การตัดความสัมพันธ์กับกาตาร์ และเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมากมายสาหัสให้กับซาอุดิอาระเบีย ในกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนมีความสำคัญมากเพราะเป็นแรงกดดันจากประเทศตะวันตกที่ทำให้ต้องหันมาพัฒนาความสัมพันธ์กับโลกตะวันออกมากขึ้น มันเป็นโอกาสให้กับประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย รวมไปถึงข้อจำกัดในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ (รุสตั้ม หวั่นสู, 2566)

ข้อท้าทายของซาอุดิอาระเบีย คือ การที่ซาอุดิอาระเบียเป็นลูกค้าอาวุธรายใหญ่ของสหรัฐอเมริกาสะท้อนถึงความไม่มั่นคงปลอดภัยของประเทศซาอุดิอาระเบีย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจในอนาคต หากเกิดภัยความมั่นคงกับซาอุดิอาระเบียการพัฒนาเศรษฐกิจก็อาจจะหยุดชะงักได้

ในส่วนข้อท้าทายและข้อจากของไทย คือ ความต่อเนื่องของรัฐบาลไทยอาจจะเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งในช่วงของรัฐบาล พล อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ความสำคัญกับความฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซาอุดิอาระเบีย แต่ในอนาคตเรามิอาจรู้ว่ารัฐบาลในชุดถัดไปจะให้ความสำคัญในการสานสัมพันธ์หรือไม่ ถ้าเป็นรัฐบาลที่เน้นไปมีความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกอย่างเดียวขึ้นมา อาจจะขาดความต่อเนื่องจากสิ่งที่รัฐบาลชุดก่อนที่เคยสร้างไว้ (รุสตั้ม หวั่นสู, 2566)

ต่อมาข้อท้าทายในด้านเศรษฐกิจ ในช่วงอดีตที่ผ่านมาประเทศซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศพันธมิตรสำคัญมีแรงงานไทยไปทำงานในซาอุดิอาระเบีย 2-3 แสนคน ไม่ว่าจะเป็นกรรมกร เกษตรกรหรือคนใช้ภายในบ้าน เป็นแหล่งที่ส่งรายได้กลับมายังประเทศไทยอย่างจำนวนมหาศาล แต่ปัจจุบันในด้านการส่งแรงงานเข้าไปทำงานในซาอุดิอาระเบียไม่เหมือนสามสิบปีก่อน เพราะทางซาอุดิอาระเบียต้องการแรงงานที่มีฝีมือและกึ่งฝีมือ (Skills labor) เมื่อกลับมาดูความพร้อมของไทยพบว่า แรงงานไทยยังพอมีแรงงานที่มีทักษะ แต่ปัญหาและข้อจำกัดของแรงงานเหล่านี้คือทักษะในเรื่องของภาษาและการสื่อสาร (วรภัทร เพ็ญสว่าง, 2566)

การพัฒนาความร่วมมือกันของทั้งสองประเทศมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งสองประเทศเห็นว่าประโยชน์สูงสุดของตนที่ได้มาหรือกำไรจากการลงทุน ค้าขาย หากได้มีการสานสัมพันธ์หรือหาพันธมิตรที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดของประเทศ ซึ่งสอดคล้อง

กับประการที่สามของผลประโยชน์แห่งชาติ คือ ความเจริญของชาติหรือการพัฒนาประเทศทั้งทางวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

ถัดมาข้อท้าทายทางด้านสังคม ทางด้านซาอุดิอาระเบียพบว่า วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศซาอุดิอาระเบีย (Vision 2030) ที่พยายามสร้างความทันสมัยให้กับประเทศ เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในประเทศ โดยผู้นำที่มีความเป็นเสรีนิยม (Liberalist) มันเป็นสิ่งที่หวาดกลัว ความกังวล และความไม่พอใจแก่ชาวซาอุดิอาระเบียที่เป็นอนุรักษ์นิยมเดิม (Conservative) (อามีร แวสะแม, 2566)

ในส่วนข้อท้าทายของไทย เมื่อประเทศผู้นำโลกมุสลิมพยายามที่จะสานความสัมพันธ์ เป็นโอกาสที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและกระบวนการสันติภาพของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ยังไม่พบเห็นการทำดำเนินการในส่วนนี้ (อาดือลัน, 2566) รัฐไทยต้องเปิดแนวทางความคิดเห็นใหม่ ๆ (Initiative) เกี่ยวกับความสันติภาพที่คนในพื้นที่ต้องการ

ท้ายสุดข้อท้าทายทางด้านเทคโนโลยี จากการวิเคราะห์พบว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับศักยภาพของคนไทย แรงงานที่มีฝีมือของไทย เมกะโปรเจกต์ (Mega-Project) ของซาอุดิอาระเบียเป็นสิ่งที่ไทยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ทางซาอุดิอาระเบียต้องการก่อสร้างและการลงทุนไม่ว่าจะเป็น The Line ประเด็นเรื่องนี้ภาคเอกชนไทยสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในวิสัยทัศน์นี้ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ไทยสามารถสร้างแรงงานที่มีทักษะได้อย่างดี แต่ทักษะด้านภาษาก็สำคัญ ในส่วนนี้ทำให้ไทยไม่สามารถตอบสนองต่อตลาดแรงและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีได้เต็มที่ (ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล, 2566)

อภิปรายผลการวิจัย

การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย นับตั้งแต่การเยือนซาอุดิอาระเบียอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามคำเชิญของนายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย มงกุฎราชกุมาร มูฮัมหมัด บิน ซัลมาน กล่าวได้ว่า ครบรอบหนึ่งปีแห่งการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูต ทำให้ความสัมพันธ์ทางทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียเป็นขั้นปกติ ด้วยความพยายามดำเนินในทุก ๆ ด้านของรัฐบาลไทยแต่ละยุคสมัยและนักวิชาการไทยมุสลิมเพื่อที่จะให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปัจจัยที่นำมาสู่การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตสามารถสรุปได้ออกเป็นสองปัจจัยด้วยกัน ประการแรก พลวัตการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ประการที่สอง ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น เช่น วิสัยทัศน์ความทันสมัย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีนัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน

พลวัตการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงผู้นำซาอุดิอาระเบียมีนัยสำคัญต่อสังคมของประเทศ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมากระบวนการเปลี่ยนแปลงผู้นำในซาอุดีอาระเบียมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของตระกูลผู้ปกครองและอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของคนรุ่นใหม่ ในปี พ.ศ.2558 กษัตริย์ซัลมานเสด็จขึ้นครองราชย์หลังจากการสิ้นพระชนม์ของกษัตริย์อับดุลเลาะห์ การขึ้นสู่อำนาจของกษัตริย์ซัลมาน

ถูกมองว่าเป็นความต่อเนื่องของระบบการสืบราชสันตติวงศ์แบบดั้งเดิม โดย ส่งต่ออำนาจไปยังบุตรชายคนโตคนต่อไป รัชสมัยของกษัตริย์ซัลมานมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในภูมิทัศน์ทางการเมืองของซาอุดีอาระเบีย รวมถึงการยกระดับของมูฮัมหมัด บิน ซัลมาน พระราชโอรสให้ดำรงตำแหน่งที่มีอิทธิพลสำคัญในฐานะมงกุฎราชกุมาร กษัตริย์ซัลมานทรงแต่งตั้งมูฮัมหมัด บิน ซัลมาน ราชโอรสแทนที่มูฮัมหมัด บิน นาเยฟ หลานชายของตน นับแต่นั้นเป็นต้นมา มูฮัมหมัด บิน ซัลมาน มีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดนโยบายในประเทศและต่างประเทศ ของซาอุดีอาระเบีย เป็นผู้นำโครงการปฏิรูปในวงกว้างที่ออกแบบมาเพื่อปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ทันสมัย เมื่อมีผู้นำที่มีความเป็นคนรุ่นใหม่ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากรุ่นก่อนโดยสิ้นเชิง คนรุ่นใหม่มาบริหารประเทศแบบมีวิสัยทัศน์ ทำให้ก่อตั้งวิสัยทัศน์ซาอุดิอาระเบีย 2030 (THE ASIAN INSTITUTE FOR POLICY STUDIES, 2023)

วิสัยทัศน์ซาอุดิอาระเบีย 2030 (Saudi Vision 2030) ถือว่าเป็นนโยบายที่มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อทำให้ประเทศซาอุดิอาระเบียเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ นอกเหนือจากการพึ่งพารายได้หลักจากการขายน้ำมัน นโยบายดังกล่าว ผลักดันทำให้ซาอุดิอาระเบียจำเป็นต้องเปิดประเทศ และหันมาฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือประเทศไทย ด้วยโครงการพัฒนาประเทศขนาดใหญ่ (Mega project) จึงทำให้ซาอุดีอาระเบียต้องการแรงงานต่างชาติเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องจากซาอุดิอาระเบียประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศมายาวนาน อันเป็นผลมาจากวัฒนธรรมของสังคมแรงงานในซาอุดีอาระเบีย กล่าวคือ ความเคร่งครัดของศาสนาและกรอบจารีต ทำให้แรงงานสตรีถูกจำกัดโอกาสในการทำงานและแรงงานชายก็น้อย (รุสตั้ม หวั่นสู่, 2566) ด้วยเหตุนี้ ทำให้ซาอุดิอาระเบียกลายเป็นประเทศที่มีแรงงานมากที่สุดในตะวันออกกลาง โดยผลการสำรวจพบว่า จำนวนแรงงานในซาอุดิอาระเบียมีจำนวน 15.6 ล้านกว่าคน ในปี 2564 (tradingeconomic, 2566)

จากการศึกษาวิจัย ทิศทางและโอกาสหลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย ค้นพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสรา อัครพิสิฐ (2565) เรื่อง วิสัยทัศน์ซาอุดิอาระเบีย 2030 โอกาสและความท้าทายของตลาดแรงงานไทย ในมิติของเศรษฐกิจการลงทุน และตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกันระหว่างทั้งสองประเทศภายหลังจากการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศ จากการศึกษายังค้นพบโอกาสและข้อท้าทายของทั้งสองประเทศในด้านเศรษฐกิจการลงทุน และตลาดแรงงาน เป็นโอกาสของแรงงานไทยที่จะเข้าไปทำงานในซาอุดิอาระเบียเพื่อที่จะตอบโจทย์เป้าหมายของกันและกัน และการศึกษายังค้นพบข้อท้าทายเดียวกันในด้านเศรษฐกิจ ตลาดแรงงานของไทย คือการขาดแรงงานที่มีทักษะและทักษะการใช้ภาษาของแรงงานไทย ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอาหรับโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอาหรับถิ่น

หากพิจารณาใช้ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests Theory) มาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถมองได้ว่าการที่ทั้งสองประเทศหันมาเชื่อมความสัมพันธ์กันภายหลังจากการที่แตกแยกมากว่าสามทศวรรษ เป็นการแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศตนเอง ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ ตลอด

จนความมั่นคงทางด้านต่าง ๆ โดยทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติเสนอว่า “รัฐกระทำเพื่อผลประโยชน์ของตน เพื่อเพิ่มอำนาจและความปลอดภัยสูงสุด” ฉะนั้นตามทฤษฎีนี้ ตัวแสดงหลักในเวทีระหว่างประเทศคือ รัฐ (State) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของตนเองและดำเนินการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของชาติ การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตสามารถอธิบายได้จากผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งสองประเทศมีประวัติศาสตร์ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น การค้า การลงทุน พลังงาน และแรงงาน การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศถือว่าเป็นชัยชนะของนโยบายต่างประเทศ สำหรับซาอุดีอาระเบียนั้นการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับไทยสามารถขยายอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และถ่วงดุลอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของอิหร่านในภูมิภาค นอกจากนี้ซาอุดิอาระเบียเป็นสมาชิกถาวรขององค์การ ความร่วมมืออิสลาม (Organization of the Islamic Cooperation) OIC และไทยเป็นผู้สังเกตการณ์ในองค์กรนี้ การมีมุมมองที่คล้ายกันเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงภายในภูมิภาค จึงมีแนวโน้มว่าทั้งสองประเทศเห็นประโยชน์ในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเต็มที่

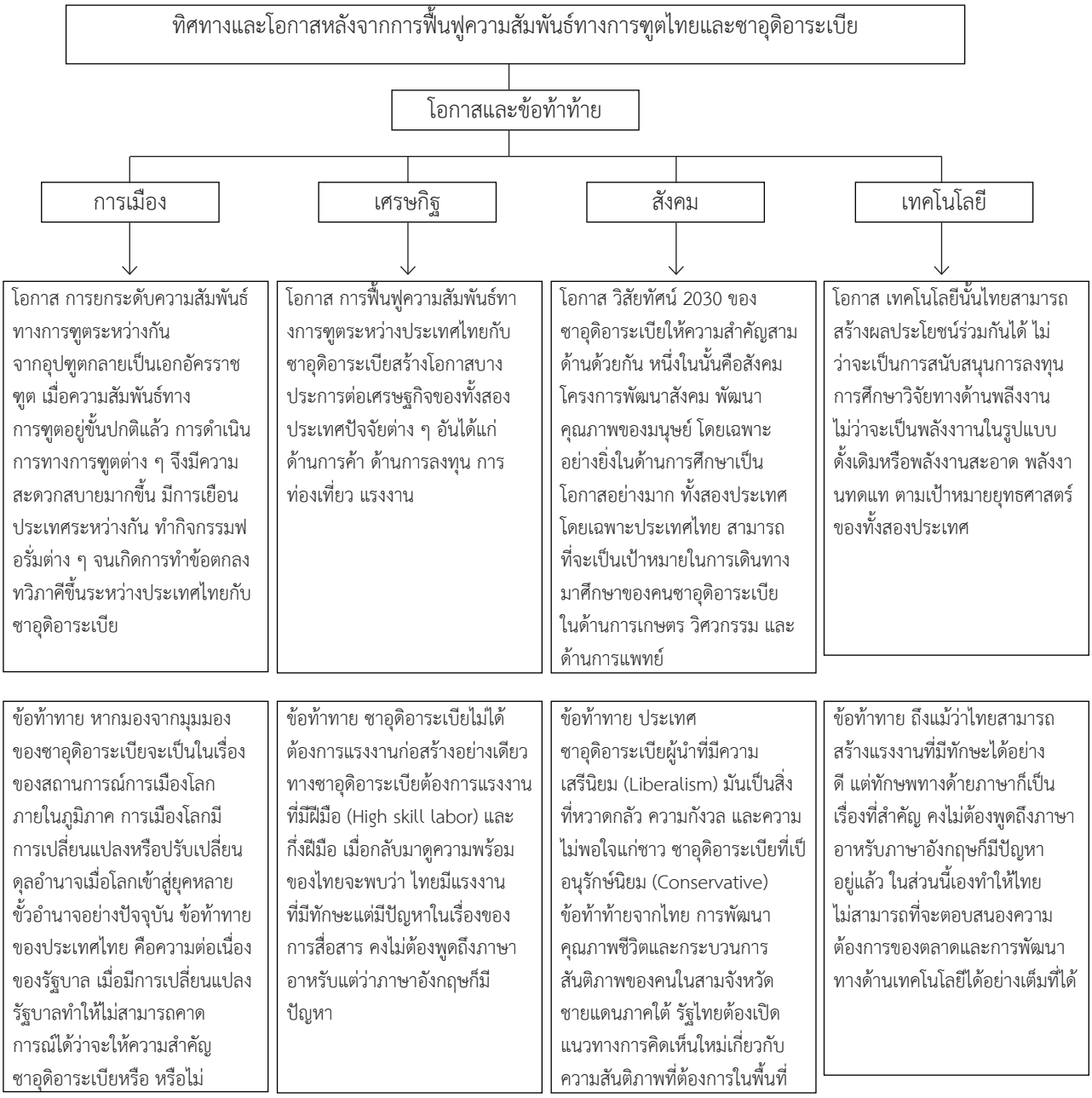
อาจกล่าวได้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ คือการตัดสินใจของผู้ใช้นโยบายต่างประเทศ นโยบายการต่างประเทศขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งรวมถึงประเด็นทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงทางด้านต่าง ในกรณีของประเทศไทย มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่กำหนดผลประโยชน์ของชาติและนโยบายต่างประเทศ อันได้แก่ วิสัยทัศน์ของผู้นำทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสัยทัศน์ 2030 ของซาอุดิอาระเบียมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของซาอุดิอาระเบีย โดยการกระจายเศรษฐกิจออกไปในทางอื่น ๆ ไม่เพียงแค่พึ่งพาน้ำมันและก๊าซ และสร้างโอกาสให้ประชาชนชาวซาอุดิอาระเบียมีงานทำ จึงทำให้วิสัยทัศน์ 2030 นี้สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ

การพัฒนาเศรษฐกิจของซาอุดิอาระเบีย อย่างที่ทราบกันเศรษฐกิจของซาอุดีอาระเบียขึ้นอยู่กับการส่งออกน้ำมันเป็นอย่างมาก ซึ่งคิดเป็นกว่า 80% ของรายได้ของรัฐบาล การพึ่งพาอาศัยกันนี้ทำให้ประเทศมีความเสี่ยงต่อความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลก เพื่อลดความเปราะบางนี้ วิสัยทัศน์ 2030 (Vision 2030) พยายามสร้างความหลากหลายให้กับเศรษฐกิจ โดยการลงทุนในภาคส่วนที่ไม่ใช่น้ำมัน เช่น การท่องเที่ยว เทคโนโลยี และพลังงานหมุนเวียน ด้วยการทำเช่นนั้น ประเทศมีเป้าหมายที่จะสร้างแหล่งรายได้ใหม่และลดการพึ่งพาน้ำมัน

การรักษาความเป็นผู้นำระดับภูมิภาค (Regional hegemony) ซาอุดิอาระเบียเป็นผู้เล่นหลักเสมือนว่าเป็นพี่ใหญ่แห่งภูมิภาคตะวันออกกลาง จึงมีความพยายามที่จะรักษาบทบาทความเป็นผู้นำ ด้วยวิสัยทัศน์ 2030 (Vision 2030) รวมถึงการริเริ่มนโยบายต่างประเทศต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างอิทธิพลของประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก พยายามที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ของซาอุดิอาระเบียกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศกาตาร์จากที่ตัดความสัมพันธ์กันทำให้เกิดการสานความสัมพันธ์กันใหม่และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประเทศในองค์การระหว่างประเทศ

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบียเกิดขึ้นหากมองผ่านทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest Theory) จะเห็นได้ว่า จากการที่มีความสนใจร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง ตลอดจนความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและศาสนา ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์แห่งชาติของทั้งสองประเทศ และการแสวงหาผลประโยชน์เหล่านี้ได้นำไปสู่การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูต

ภาพที่ 2 *ผลสรุปโอกาสและข้อท้าทาย*

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยนำมาสู่การเสนอแนะทางด้านต่าง ๆ อันได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงแรงงาน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงริยาด และ กงสุลใหญ่ ณ กรุงเจดดาห์ ในประเด็นของแรงงานไทยที่ส่งไปซาอุดิอาระเบีย กระทรวงแรงงานหรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ควรกำหนดนโยบายที่แน่ขัดในการจัดส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศ จะต้องส่งเสริมแรงงานที่ส่งไปทำงานต่างประเทศให้มีทักษะในระดับที่สามารถแข่งขันกับแรงงานต่างชาติได้ กล่าวคือควรจัดส่งแรงงานประเภทที่มีทักษะกึ่งฝีมือและมีฝีมือ (High skill labor) เน้นคุณภาพของแรงงานที่ไปทำงาน ตลอดจนให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิการควรได้รับ

ต่อมาข้อเสนอแนะในด้านการดำเนินการ ส่งเสริมทักษะแก่แรงงานไทยที่อยู่ในประเทศซาอุดิอาระเบียและแรงงานที่กลับมาก่อนหน้านี้ รวมถึงนักศึกษา กลุ่มคนเหล่านี้ (มูวัลลัด) ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่รัฐบาลควรจะใช้ในการสานสัมพันธ์ทางการทูตในช่วงต้นนี้ เพราะฐานแรกที่เป็นประโยชน์คือ เขามีความรู้เรื่องภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาถิ่นของอาหรับ (ซาอุดิอาระเบีย) รู้จักถึงนิสัยใจคอคนอาหรับเป็นอย่างดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมเชิงรุกให้มากยิ่งขึ้น โดยให้มีทักษะการทำงาน ทักษะทางด้านภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย อาหรับและอังกฤษ

ท้ายที่สุดข้อเสนอแนะต่อผู้ที่จะศึกษาต่อในประเด็นความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดิอาระเบีย หากผู้สนใจอยากจะศึกษาต่อเกี่ยวกับงานวิจัย ทิศทางและโอกาสหลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับซาอุดิอาระเบีย ในฐานะของผู้วิจัยเรื่องนี้อยากเสนอให้การศึกษาค้นคว้า ในเรื่องของบทบาทของมหาอำนาจใหม่อย่างจีนที่มีผลต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในภูมิภาคตะวันออกกลาง เพราะเล็งเห็นว่าปัจจุบันทางซาอุดิอาระเบียเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน และถอยห่างพันธมิตรเดิมอย่างสหรัฐอเมริกา อีกทั้งวิจัยเกี่ยวกับจีนในตะวันออกกลางยังพบเห็นไม่มากนักในบทความวิชาการ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ .(2565). *ไทยและซาอุดีอาระเบียปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกลับสู่ระดับปกติในการเยือนซาอุดีอาระเบียครั้งประวัติศาสตร์ของนายกรัฐมนตรี* . สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565,จาก https://mfa.go.th/th/content/thailand-saudi-normalise?cate=5d5bcb4e15e39c306000683b

กรุงเทพธุรกิจ .(2565). *ฟื้นสัมพันธ์ไทย-ซาอุฯ ยืนเฉยๆคนจะรักเค้าก็รัก.* สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565, จาก https://www.bangkokbiznews.com/business/98

ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว. (2566). *ซาอุดิอาระเบีย 2566*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2567, จาก https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/15949

ศราวุฒิ อารีย์. (2565). *"วิสัยทัศน์ซาอุดีอาระเบีย 2030 กับโอกาสของไทย".* คม ชัด ลึก. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2565 จาก https://www.komchadluek.net/news/politic/227548

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2566). *การค้าระหว่างประเทศของไทย กับ ซาอุดิอาระเบีย*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2567 , จาก https://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=TradeThSummary

สถาบันเอเชียศึกษา .(2565). ไทย-ซาอุดิอาระเบีย: *จากสัมพันธ์แตกร้าวสู่ก้าวย่างแห่งมิตรภาพใหม่.* สืบค้นเมื่อ 31สิงหาคม 2565 , จากhttp://www.ias.chula.ac.th/article/%E0%B9%84/

อาทิตย์ ทองอินทร์. (2562). การต่างประเทศของซาอุดิอาระเบียในรัชสมัยของกษัตริย์ ซัลมาน อิบนุ อับดุล อะซีส: มุมมองระดับภูมิภาค. *ASIA PARIDARSANA*, 39(2), 1–35. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2565, จาก https://so01.tcithaijo.org/index.php/asianreview/article/view/227932

อารีฝีน ยามา. (2562). *ยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อตะวันออกกลางและโลกมุสลิม ศูนย์มุสลิมศึกษา.* สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้น เมื่อ 26 ตุลาคม 2565, จาก http://www.ias.chula.ac.th/ias/en/Article-Detail.php?id=42

เอกกมล เอี่ยมศรี . (2555). PEST *Analysis การทำความเข้าใจใน "ภาพรวม" ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง*. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2565,จาก https://eiamsri.wordpress.com/2011/06/03/pest-analysis-

อริสรา อัครพิสิฐ .(2565). วิสัยทัศน์ซาอุดีอาระเบีย 2030: โอกาสและความท้าทายของตลาดแรงงานไทย. *วารสารสยามวิชาการ*, 23(41), 58-76. สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2566 ,จาก https://so07.tcithaijo.org/index.php/sujba/article/view/958/970

ภาษาอังกฤษ

Blanchard, M. .(2021). *Saudi Arabia: Background and U.S. Relations Congressional Research Service*, Retrieved March 27, 2023, from https://sgp.fas.org/crs/mideast/

Byman L. (2005). The Implications of Leadership Change in the Arab World , *JSTOR*. Retrieved March 27, 2023, from https://www.jstor.org/stable/20202473

Joseph A. Kéchichian. (2019). *Saudi Arabia and its new leadership in 2030* (RESEARCH REPORT). the Asan Institute for Policy Studies. Retrieved March 27, 2023, from https://en.asaninst.org/contents/saudi-arabia-and-its-new-leadership-in-2030/

Sanglee, T. (2022). *Thai-Saudi relations: Eight months after rapprochement*. Retrieved March 27, 2023, from https://thediplomat.com/2022/09/thai-saudi-relations-eight-months-after-rapprochement/

Saudi Arabia - labor force. (2023). *TOTAL2023 data 2024 forecast 1990-2021 historical.* Retrieved March 27, 2023, from https://tradingeconomics.com/saudi-arabia/labor-force-total-wb-data.html

Kingdom of Saudi. (2022). *Arabia.Vision 2030*. Retrieved October 18, 2022, from https://www.vision2030.gov.sa/media/rc0b5oy1/saudi_vision203.pdf